

Min barndom under besættelsen

AF INGER PEDERSEN (FØDT KRISTENSEN)

Jeg er født den 30. december 1938 i Auning

Det var før Tyskerne besatte Danmark, men krigsrumlen var begyndt. Det hele startede i begyndelsen af trediverne. Hitler kom jo til magten på den tid, det var svære tider i Europa. Det blev også svært her i Danmark. Det var ikke nemt at få arbejde, og landbruget havde også meget svære tider, som medførte, at mange landbrug gik fallit. Der var heller ikke det sociale netværk den gang, som der er i dag. Det var sådan, at hvis man havde fået fattighjælp, som det hed den gang, så

mistede man retten til at stemme til landsting og folketing - det var strenge tider.

Da jeg blev født, boede mor og far i en lille lejlighed på Juelsgade i Auning. Senere købte de et hus på Nørregade 14, og det er derfra mine erindringer begynder.

Noget af det første jeg husker er, da min lillebror blev født i 1943, og at min søster Tove og jeg blev fulgt om til bedstefar i Kirkegade.

Da var krigen i fuld gang. Der skulle være mørklægning, og der blev udgangsforbud om aftenen, og de voksne skulle have

legitimationskort, endda med billede på. Tyskerne havde beslaglagt kroen, hvor de stod vagt med geværer. Dem var jeg ikke stolt af.

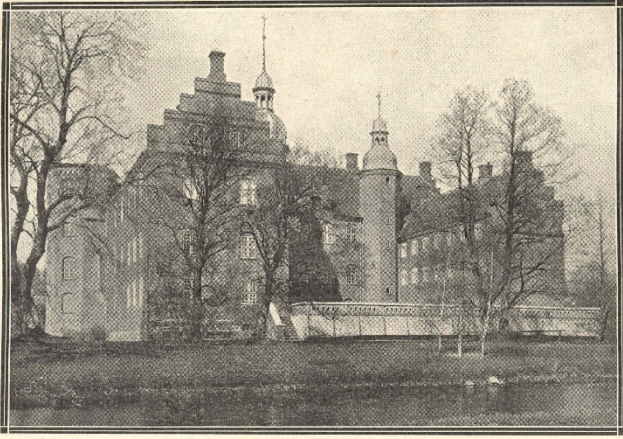
Nede på Juelsgade 5 var der en ejendom, som blev kaldt "Jysk Genkul", hvor tyskerne havde et lazaret. Derfra, hvor vi boede, kunne vi se over til Kirkegade, hvor de kom kørende med de syge på hestevogne. Det må have været vinteren i 1943. Jeg så en hest, der var faldet i det glatte føre. De stod og bankede den arme hest, for at få den op. Hesten hvinede og skreg, og til sidst skød de den. Det var noget, der gjorde indtryk på en lille pige.

Jysk Genkul havde hovedkontor Juelsgade 5

Det var også dette år til jul, far tog mig med i kirke. Det var frostvejr, sneen dalede ned. I kirken sang de "Et barn er født i Betlehem", og når jeg hører den i dag, går mine tanker tilbage.

Vi to piger fik hver dag en kvart liter mælk, men jeg var ikke så glad for mælk, så hvis jeg kunne komme af sted med det, hældte jeg det ud, eller Tove fik det, hun kunne godt lide det.

Jeg husker også, der kom en tysk soldat op ad havegangen. Han stod høfligt nede for trappen, han ville give os slik, men det måtte vi ikke få for mor. Han kaldte mig "Ingeløjer", hvad han mente med det, ved jeg ikke.

Vi spadserede mange ture. Vi gik ofte ud til Gl. Estrup med Erik (vores lillebror) i klapvognen, så vi havde saftvand og en god mellemmad med, her tilbragte vi så en eftermiddag.

Jeg kan huske, at jeg var bange for at gå over broen, men jeg fik det lært med tiden. Far og mor tog ned til Grund fjord, hvor de tattede ål (en åletatte er lavet med sytråd, hvor der er syet orm på). Når ålene bed på, kunne de ikke komme af igen - de fik tænderne viklet ind i tatten. Når der var fangst, skulle vi unger have "Ålerosser", som mor kaldte dem, så sad vi unger på køkkengulvet og spiste dem.

Vi hørte nogle gange, at der blev lavet sabotage forskellige steder. Det gik en gang ud over en fabrik på vejen ud til Gl. Estrup. Det skete også nogle gange på banen.

Under krigen var det ikke nemt at få tøj, men mor og far havde nogle gode venner, Anton Frederiksen og Ida, som boede på Juelsgade. De havde kaniner. Tove og jeg fik lov til at vælge

ud, hvilken farve vi ville have, så blev der lavet kyser til os. De kaldtes Pipalukker, min var sort og hvid, Toves var grå. Vi fik også hver en Muffedisse, så vi var flotte.

Naboen hed Sofie, hun havde pensionat, hvor jeg tit kom ind. Hun havde en Boxer, som jeg legede med i haven, men en dag gik det galt, hunden væltede mig, og jeg faldt på nogle sten, slog hul over det højre øje, men fortsatte med at lege indtil Sofie sagde, at det blødte, så kan det nok være hyletonen kom frem. Jeg blev båret ind til mor, som lagde mig på køkkenbordet, hvor hun fik såret rensset, og jeg blev trøstet. Jeg har stadig et ar, så mit højre øjenbryn er ikke så pænt.

Min far var landmand, og ville gerne have et lille landbrug. De købte en lille ejendom i Hevring, hvor vi flyttede hen i foråret 1944.

Det var en lille ejendom på 10 tdr. land, med stråtag på stuehuset. Der fik vi mange gode minder fra. Vi havde 6 køer, tror jeg nok, nogle grise og kalve, og ikke mindst en stor rød hankat, som havde en meget busket hale. Den blev Eriks bedste ven, som fulgte ham i tykt og tyndt. Vi havde to heste, Prins og Palle. Når far kørte til

mølle i Ørsted og sagde goddag, så stoppede hestene af sig selv, og blev stående til far sagde farvel, så gik de i gang igen.

Når der skulle slagtes gris, kørte far til Allingåbro for at hente Oldefar ved toget. Han kom fra Pindstrup. Imens havde mor fyret op i grue- kedlen og gjort klar. Når Oldefar og far kom hjem, gik de i gang. Grisen blev hentet i stalden, og trukket ud i gården, hvor skoldekarret var sat frem, så blev grisen lagt op på karret og blev stukket. Det var for os børn en lidt barsk affære, men det skulle jo til, for at vi kunne få kød på bordet.

Blodet fra grisen løb ned i en spand, hvor der blev rørt, det skulle bruges til blodpølse eller "svotpølse", som vi kaldte det. Grisen blev skoldet, så man kunne få de stive børster af. Det foregik med et skrabe- horn, og derefter måtte de i gang med at finpudse.

Grisen blev hængt op i bagbenene på en stige og blev skåret op. Indmaden blev taget ud, tarmene blev rensed - de skulle bruges til pølser. Til sidst blev den parteret. Noget af kødet blev brugt til medisterpølse og andet til rullepølse.

Der blev også lavet finker, det var af lungerne, fedt, kød osv. Der var ikke meget der gik til spilde. Noget blev røget eller henkogt, resten blev lagt i saltkarret, så det kunne holde sig.

Far og mor havde nogle venner, Kirsten og Verner, som de tattede ål, spillede kort og andre ting sammen med. Verner og Kirsten boede sammen med Verners forældre på et lille husmandssted. Den gamle mand hed Mads, og konens navn kan jeg ikke huske, men der kom vi børn meget. Det var altid hyggeligt at være der. Om vinteren sad vi i deres lune stue, hvor der var ild i kakkelovnen, hvorpå kedlen stod og snurrede. Konen sad og spandt på rokken, det var en helt speciel lyd. Mads læste op af en bog, og det var også der, vi fik æbler, der var stegt på kakkelovnen. Æblerne blev udhulet og fyldt med brun farin, det var hygge for os unger. Når mor og far havde været i byen om aftenen, var der altid kage med hjem til os - det glædede vi os til. Jeg var 6 år, men måtte være barnepige, men det gik da også godt.

Vi gik nogle gange over heden - mor og vi 3 unger. Det var jo under krigen, så der var tyske soldater på vagt, og der var nogle udsigtsposter, hvorfra de kunne se, hvad der foregik i omegnen. Vi gik der en gang, hvor vi så nogle soldater, og da spurgte Erik, om det var "Fissekæmpere" (frihedskæmpere) - han var ikke så gammel, at han kunne tale rent, men det har han også måttet høre for - han var kun halvandet år.

Når vi gik ind til Hevring fulgte katten med. Den sad og ventede til vi gik hjem igen.

En aften/nat var der et værre stormvejr, hvor det meste af stråtaget blæste ned, og vi havde halm i hele gården. Det skulle lægges op igen, og så måtte Tove og jeg hjælpe til. Vi sad inde på loftet og far var udenfor. Han stak nålen ind til os, og vi stak den ud til ham igen. Det var ikke sjovt, da det var ståltråd der blev brugt.

Under krigen måtte landmændene ikke sælge eller give slagtede grise til private, men det skete, at der smuttede en gris. Oldefar fik altid en halv gris i slagteløn, og den skulle fragtes fra Hevring til Pindstrup. Det foregik med hestevogn. Vi havde en "stadsvogn", også kaldet en fjedervogn, hvor der blev lagt halm i bunden, og derover nogle lagner, hvorpå grisen blev lagt, derefter lagner og nogle tæpper. Der sad vi 3 unger og promenerede, og så gik det af sted til Pindstrup. Men vi skulle passe på vi ikke blev opdaget, for så blev der ballade med myndighederne, men det gik hver gang.

Julen husker jeg med glæde. Juleaftensdag skulle vi unger sove til middag. Det foregik i en gammel karlekammerseng med halm i, for der var ikke råd til at købe en madras, men vi kunne nu ikke sove - vi var alt for spændte.

Man kunne ikke få appelsiner, men til jul kunne man få en pr. person. Når vi fik dem, blev toppen skåret af og så kom der en sukkerknald i, for de var hvinende sure. Julemorgen hørte vi Messingblæserne i radioen, som var et gammelt apparat, med et stort batteri bagved. Vi spiste julefrokost, som var kombineret morgen- og middagsmad. Vi fik altid Vendsysselflæsk, som er en specialitet fra fars hjemegn. Den skik holder vi stadig ved lige.

En julemorgen kom en tysker, som spurgte mor, om hun kunne hjælpe ham. Han havde tabt en knap. Han kiggede lidt på al den mad, der stod på bordet, og mor spurgte, om han ville have noget?

Der var også en anden episode, som står meget tydeligt for mig: Der kom en tysker ind i køkkenet - han må have været ca. 35-40 år - han satte sig på en stol og begyndte at græde, tog mig op på skødet og knugede mig. Han viste et billede af sit hjem, sin kone og barn, det var en pige, som lignede mig, og han fortalte at: "Alles ist weg weg, bum, bum". Det var barsk for en pige på 6 år. Han fortalte også, at hvis han ikke gik med som soldat, ville han blive skudt, det viste han med fingrene.

Jeg husker også 4. maj 1945, da frihedsbudskabet kom. Siden den tid har jeg altid fået gåsehud, når de spiller Prins Jørgens March. Den vil altid blive sat sammen med 4. maj 1945.

Et flygtningehold er lige ankommet og bliver optalt og registreret af lejrlleder B. Juul

Vi havde en flygtningelejr i Hevring, der hvor militæret har skydeterræn i dag. Det var udelukkende kvinder og børn, som var i lejren. De arme mennesker sultede, og

når man kom forbi, rakte børnene hænderne ud gennem pigtråden og tiggede om mad.

Hjemme i spisekammeret havde mor en krukke, hvor hun samlede rugbrødsskorper, som blev brugt til øllebrød eller "kørom".

Der stjal jeg nogle skorper, gik ud til lejren og gav dem til børnene. Men det blev opdaget, og det resulterede i en endefuld, som huskes ganske klart. Jeg fortalte mor, at de børn var mere sultne end mig, så jeg kunne godt undvære øllebrød et par gange.

Krukken står nu hos mig, som et godt minde fra barndommen.

Der var mange grimme oplevelser i den tid. Der er en, jeg også vil fortælle om: Det var sidst i krigens tid, da der kom mange soldater til Danmark. Det var ganske unge mænd/drenge, som ikke var mere end 15-16 år. De var så forhuttede og sultne, at de lagde sig på knæ og malkede mælk direkte ind i munden og de spiste roer. De var så sultne, at alt kunne spises. Det var en grim tid.

Artiklen har været bragt i Sønderhald Egnsarkivs årsskrift 2012.

Ny opsætning ved Auning Bymuseum 2017.

Artiklen om flygtningelejren i Hevring, på de næste sider, er udgivet af Rougsø Egnsarkiv

Flygtningelejr på Hevring Hede

Herman Andersen, Ørsted

Af den tyske flygtningestrøm, der kom til Danmark i krigens løb, kom en del her til egnen kun en månedstid før kapitulationen i 1945. I første omgang blev de indkvarteret i skoler, forsamlingshuse og missionshuse, men efter 4. maj besluttede de danske myndigheder, at flygtningene skulle anbringes i lejre.

Her på egnen blev det Hevring-lejren, der kom i betragtning. Denne lejr havde tyskerne anlagt i de sidste krigsår. Indkørslen til lejren, en skovvej, der ligger omkring 200 meter efter broen over Hevring Å, kan endnu ses. Lejren eksisterer ikke længere. Lejren bestod af en stor mandskabsbarak, 36 mandskabshytter halvt nedgravet med volde omkring, en meget lang hestestald og en køkkenbarak.

Efter tyskerne kapitulation skulle der etableres et vagthold i lejren. I Udbyhøj havde tyskerne de sidste år af besættelsen anlagt et forsvarsværk, som skulle bevogtes efter befrielsen. Det blev den lokale afdeling af modstandsbevægelsen, som påtog sig den opgave. Herfra blev 56 Hagensen og jeg, 57 Andersen, udtaget til at varetage bevogtningen af flygtningelejren. Vi blev suppleret med 26 Laursen, 37 Thomsen, 9 Rønlev og 131 Pedersen fra Fjellerup og Glesborg. Niels Zacho var vagtkommandør både i Hevring og Udbyhøj.

LEJREN ETABLERES

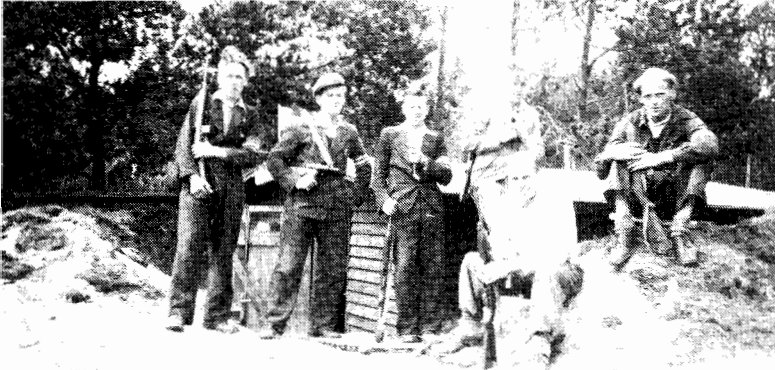
Den 2. juni fik vi ordre til at køre til Vivild Skole for at hjælpe til med flygtningenes afrejse til Hevring-lejren. Samme dag blev vi installeret i den mandskabshytte, der lå nærmest indkørslen til lejren.

Chef for Hevring-lejren var oversergent B. Juul, som boede på Lejrgården inde i Hevring. Herfra etablerede vi en telefonforbindelse til vagthyten i lejren. Felttelefoner og kabler blev hentet fra fortet i Udbyhøj. Vi kom i pension hos fru Juul, som lavede en solid kost til os.

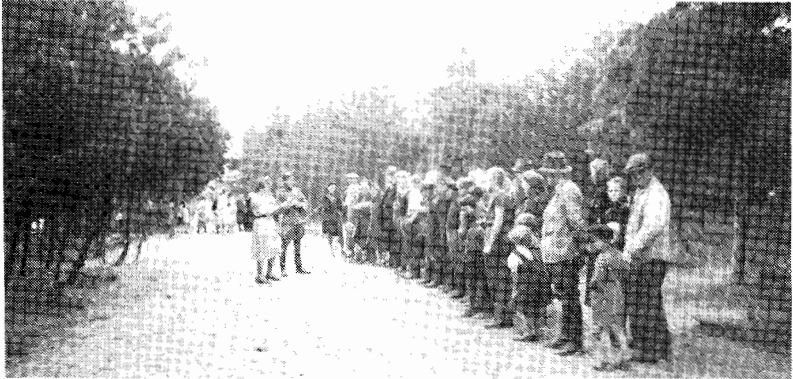
De følgende dage kom flygtningene strømmende til i lastbiler og hestekøretøjer med deres bagage og halmmadrasser. De kom til Hevring fra Rougsø og Sønderhald herreder, Hornslet, Ryomgård og Rønde.

Oversergent Juul havde travlt med at tælle op og registrere. Efterhånden var der omkring 750 flygtninge i lejren. Mange var fra Danzig og Østpreussen, der nu er polsk område.

De ældre indrettede sig i hestestalden og den store barak, hvor skillerummene bestod af en kridtstreg på gulvet. De 35 barakker rummede hver en eller to familier.

Vagtholder ved flygtningelejren Hevring Hede, juni 1945
Fra venstre: 131 Petersen, 9 Rønlev, 26 Laursen, 53 Hagensen, 37 Thomsen, 57 Andersen

Et flygtningehold er lige ankommet og bliver optalt og registreret af lejrlleder B. Juul

Flygtningene arrangerede selv underholdning på en friluftscene
En del af tilskuerne

Flygtningene fik udleveret mad til tørkost, mens de kunne hente middagsmaden i køkkenbarakken. Hveranden dag kom der en lastbil fra Randers med rugbrød. En dag blev samtlige flygtninge i lejren vaccineret mod tyfus, dysenteri og andre sygdomme, og vagtmandskabet fik samme omgang.

HVERDAGEN I LEJREN

En tysk børnehavelærerinde legede med de små børn, mens en tysk præst underviste de større børn ude i det fri, når vejret var til det.

De voksne havde ikke ret meget at tage sig til, men på en åben plads blev der dog opstillet en friluftsscene, hvor der blev arrangeret forskellige former for underholdning.

Om natten patruljerede vi langs det høje pigtrådshegn, der omgav lejren. Det var ikke så meget for at holde flygtningene inde, som for at holde nogle unge mænd ude og hindre dem i at komme sammen med de tyske piger.

SPRÆNGSTOFFER FRA RANDERS

En dag kom en lastbil fra Randers læsset med forsagere, landminer, pansernæver, håndgranater og andet farligt, som skulle sprænges ude ved strandkanten. Jeg skulle med for at hjælpe til og ellers fotografere forestillingen. Vi læssede skidt af med megen forsigtighed, idet vi fik at vide, at det kunne ryge i luften når som helst. Oversergent Juul stod for sprængningen, der måtte foretages af flere gange. Efterhånden blev der et mægtigt hul i jorden.

SYGDOM OG DØDSFALD

Når flygningene i lejren blev syge og skulle under behandling, kom Røde Kors' ambulance og kørte dem til Randers.

I løbet af de to år flygningene opholdt sig i Hevring døde 16 mennesker, som alle blev begravet på Ørsted kirkegård. En mindsten blev senere rejst på kirkegården. Den har følgende indskrift:

»Herunder hviler 16 tyske statsborgere, døde i Hevringlejren 1945 - 46.

Af disse 16 begravede er de 15 af Volkbund flyttet til Grove, 22. oktober 1968.«

Der er således kun en grav tilbage på Ørsted kirkegård. Familien i Tyskland ville ikke gå med til at flytte den begravede.

På Gravstenen står:

»Therese Gerlach

21-3-1877

17-10-1945

Efter tre ugers vagttjeneste i lejren blev vi afløst af 12 CB'ere fra Randers.

Der skulle dog gå to år før de sidste flygtninge rejste fra Hevring-lejren for at tage ophold i større lejre rundt om i Jylland.